

Dzieje wsi Czumsk Mały

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=F6461.jpg&title=Zabytkowy krzyż w Czumsku Małym&caption=Zabytkowy krzyż w Czumsku Małym}Czumsk Mały to wieś w powiecie rypińskim, której nazwę odnotowano w przeszłości w kilku wariantach: w Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich w postaci Czomsk Mały (ale w suplemencie do tegoż słownika podano też oboczną nazwę Czumsk), a wcześniej w 1564 roku w formie Czamsk. Nazwa wsi została utworzona od staropolskiej nazwy osobowej Cząp, Częp lub Czępa przyrostkiem -sk. Z kolei nazwa osobowa pochodzi od czasownika czępieć (dziś gwar. 'siedzieć w kucki, pilnować bydła, klepać biedę'). Pierwotne Cząpsk /Czępsk zmieniło się w Czomsk na skutek uproszczenia rozbudowanej grupy spółgłoskowej (do -msk-), a następnie podwyższenia artykulacji o do u przed spółgłoską nosową m (często powodującą zmiany barwy samogłosek). Wiadomo z rejestrów powiatu rypińskiego, że w XVI wieku (1564 rok) była to własność Czamskich, którzy posiadali wówczas 2,5 łana i 1 zagrodę. Pod koniec XIX wieku Czumsk Mały był wsią włościańską w gminie Szczutowo, powiecie rypińskim. Liczył 208 mieszkańców i 36 domów. We wsi znajdował się wiatrak. Powierzchnia wsi wynosiła wówczas 378 morgów, w tym 274 morgów gruntu ornego. Wieś dzieliła swoje losy razem z całą ziemią dobrzyńską. Znajdowała się zatem pod panowaniem krzyżackim od 1329 roku do 1466 roku, gdy na mocy postanowień pokoju toruńskiego znalazła się pod panowaniem polskim. W 1815 roku włączona do Królestwa Polskiego znalazła się pod zaborem rosyjskim, a po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku wraz z ziemią chełmińską przypadła odrodzonej Polsce. Źródła: Nazwy miejscowe Polski. Historia. Pochodzenie. Zmiany, pod red. K. Rymuta, t. II, Kraków 1997, s. 240. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. I, s. 868; t. XV, cz. 1, s. 378. Fotografie: Piotr Wysocki